

İNÖNÜ VE ECEVİT DE SOSYAL DEMOKRAT DEĞİLDİ

22 Kasım 2023

Yıldırım Koç

CHP günümüzde “sosyal demokrat” kimliğine sahip çıkıyor ve bu kimliği savunuyor. Halbuki CHP’nin Atatürk, İsmet İnönü ve Bülent Ecevit dönemlerinde böyle bir tavrı söz konusu değildi.

Atatürk’ün CHP’sinin, Atatürkçülüğün ve Kemalizmin sosyal demokratlıkla ilgisi alakası yoktu.

İsmet İnönü’nün ve Bülent Ecevit’in CHP’si de sosyal demokratlığı kabul etmedi. Diğer bir deyişle, genellikle zannedildiğinin aksine, 12 Eylül Darbesi öncesinin CHP’si “sosyal demokrat” değildi.

“ORTANIN SOLU” ORTAYA ATILYOR

CHP 1965 yılında “ortanın solu” kavramını kullanmaya başladı.

İsmet İnönü, 1965 milletvekili genel seçimleri öncesinde, 29.7.1965 günü şunları söyledi: “CHP, bünyesi itibarıyla devletçi bir partidir ve bu sıfatla elbette ortanın solunda bir anlayışadır.”

İsmet İnönü 28.4.1967 günü toplanan CHP IV.Olağanüstü Kurultayı’nı açarken yaptığı konuşmada şunları belirtti:

“Cumhuriyet Halk Partisinin, sağına karşısında olduğu bellidir. Biz, devrimleri yapan partiyiz. Fakat Cumhuriyet Halk Partisi, aynı zamanda aşırı solun, yani komünistliğin bugünkü yaşayış düzeni içinde karşısına çıkacak tek emniyet duvarıdır. Kısa zamanda anlaşılmıştır ki, en az aşırı sağcılar kadar aşırı solcular, Cumhuriyet Halk Partisinin Ortanın Solu politikası karşısında gerçekten telâşlılardır.”

Bu dönemde CHP belgelerinde “sosyal demokrasi” kavramı önemli bir yer tutmuyordu.

CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit’in 1966 yılında yayımlanan *Ortanın Solu* kitabında (s.42) sosyal demokrasi konusunda şu ilginç tanım yer alıyordu: “Demokrasinin, özellikle Türkiye’de demokrasinin, biçimsel demokrasi değil, yalnız siyasal demokrasi değil, aynı zaman sosyal temele dayanan, sosyal özü bulunan bir demokrasi olması neden gereklidir?” Ecevit’in bu tarihte, “sosyal demokrasi”yi “sosyal” bir “demokrasi” olarak anlıyordu; bu yıllarda sosyal demokrasinin tarihini ve gerçek yüzünü bilmediği açıktır.

CHP’nin 18.10.1968 günü toplanan 19. Kurultayı’na sunulan *Parti Meclisi Raporu*’nda (s.49) şu değerlendirme yer alıyordu:

“Bu arada, ortanın solu tutumunu benimseyen gençlik toplulukları ise, kendi girişimleriyle, örgütlenmeğe başladılar. Bunlardan bir çoğu, ‘Sosyal Demokrasi Derneği’ adını aldılar. Sosyal Demokrasi Derneklerinin ve genellikle ortanın solunda gençlerin Türk gençlik hareketlerindeki olumlu etkisi, şimdiden kendini göstermektedir.”

“ORTANIN SOLU BELİRLEYİCİ”

Raporun arka kapağındaki sloganlar şöyleydi: “Ortanın solu, insanlık yolu. Ortanın solunda düzen değişikliği Anayasa gereği. Sağda servet, aşırı solda devlet, ortanın solunda halk egemendir. Ortanın solu insanı, özgür insandır.”

CHP’nin 1969 Milletvekili Genel Seçimi bildirgesinin adı şöyleydi: *İnsanca bir Düzen Kurmak İçin Halktan Yetki İstiyoruz; CHP’nin Düzen Değişikliği Programı*. Bildirgede tüm bölümlerde “ortanın solu” anlayışı yer alıyordu. “Sosyal demokrasi” yoktu; ancak Atatürkçülük veya Kemalizm’den de söz edilmiyordu.

Bülent Ecevit, 11 Kasım 1969 günü Ankara’da Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu tarafından düzenlenen Atatürk’ü anma toplantısında bir konuşma yaptı. Bu konuşma daha sonra genişletilerek, 1970 yılında yayımlandı: *Atatürk ve Devrimcilik*. Bu kitapta da sosyal demokrasiye değinilmiyor.

CHP'nin 1973 milletvekili genel seçimi bildirgesi, *Ak Günlere* başlığını taşıyordu. Sosyal demokrasi anlayışı bu metinde de yoktu.

CHP'nin 27-30 Kasım 1976 günleri toplanan 23. Kurultayı'nda kabul edilen *Program*'da "demokratik sol" vurgusu vardı. İlk sayfada "Cumhuriyet Halk Partisi Demokratik Sol bir siyasal partidir" deniyordu. Tüm metinde bu anlayış hakimdi.

12 Eylül 1980 darbesi öncesinin CHP'si sosyal demokrat değildi. Kemalizm'den büyük ölçüde kopunca "sosyal demokrasi" değil, "ortanın solu" ve ardından "demokratik sol" anlayışları geliştirildi.